

๑.๑ ประวัติความเป็นมาของการประกันชีวิต

การประกันชีวิตเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อใดนั้นไม่ปรากฏหลักฐานให้ทราบแน่ชัด แต่ปรากฏว่าในประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (the Code of Hammurabi) ได้ยอมรับแผนการสะสมเงินรายปี ในสมัยกรีกตอนต้นมีกลุ่มศาสนาต่างๆ หลายกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มจะให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสมาชิกในกลุ่มของตน โดยจะทำการเก็บเงินจากสมาชิกเป็นรายเดือน และสมาชิกจะได้รับผลตอบแทนคือ ได้รับการประกันว่าเมื่อเขาถึงแก่กรรมเขาจะได้รับการจัดการศพโดยถูกต้องตามประเพณี และอย่างน้อยที่สุดมีโบสถ์แห่งหนึ่งซึ่งจัดให้มีบริการให้เงินกู้ในกรณีที่สมาชิกต้องการจะขอกู้เงินภายใต้เงื่อนไข ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งในการกู้ยืมเงินตามธรรมเนียมประกันชีวิตนั่นเอง

ในสมัยโรมันได้รับเอาอารยธรรมของกรีก ทั้งในด้านศิลปะ วรรณคดี ปรัชญาและศาสนา ซึ่งรวมถึงการประกันการทำพิธีศพทางศาสนาด้วย ได้มีการพัฒนาให้มีสมาคม เพื่อที่จะรับประกันภัยพวกทหาร ซึ่งไม่เพียงแต่ให้ประโยชน์แก่สมาชิกเมื่อถึงแก่กรรมเท่านั้น แต่ยังมีบริการจ่ายบำนาญให้เมื่อสมาชิกชราภาพลง หรือไม่สามารถทำงานได้

เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ค.ศ. ๑๕๓๖ Richard Martin ผู้รับประกันภัยทางทะเล (marine underwriter) ในกรุงลอนดอนได้ชักชวนเพื่อนๆ ของเขาให้ร่วมกันรับประกันชีวิตของ William Gybbens ผู้ซึ่งดื่มเหล้าเป็นประจำในจำนวนเงินเอาประกันภัยประมาณ ๒,๐๐๐ ปอนด์ ค่าเบี้ยประกันภัย ๘๐ ปอนด์ ระยะเวลาเอาประกันภัย ๑๒ เดือน ปรากฏว่า William Gybbens ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๕๓๗ จากกรณีนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการประกันชีวิตสมัยใหม่ ซึ่งมีการกำหนดจำนวนเงินเอาประกันภัยและเบี้ยประกันขึ้น^๑

การประกันชีวิตในประเทศไทย เริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อใดไม่สามารถหาหลักฐานยืนยันได้

^๑ Robert I. Mehr and Emerson Cammack, Principles of Insurance, (Illinois:Richard D.Irwin,Inc., 1966), pp.394-395.

แต่เชื่อกันว่ากิจการประกันภัย เป็นที่รู้จักกันมาแล้วตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) เนื่องจากการติดต่อซื้อเครื่องพิมพ์จากต่างประเทศในสมัยของพระองค์นั้น ทรงเคยมีรับสั่งว่า ควรจะประกันภัยการขนส่งระหว่างเดินทางมาในเรือด้วย นอกจากนี้เอกสารและหนังสือพิมพ์ในรัชสมัย รัชกาลที่ ๕ ทำให้ทราบว่า การประกันชีวิตได้เป็นที่รู้จักกันแล้วเช่นกัน และในรัชสมัยของพระองค์นั้น บริษัทอีส เอเซียติก จำกัด ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัท เอควิว เทเบิลประกันภัย แห่งกรุงลอนดอน^๑ ได้ขอร้องให้คณะทูตสันตวไมตรีทางการพาณิชย์ซึ่งประเทศอังกฤษได้จัดส่งมา เจริญพระราชไมตรี ทำเรื่องขอพระบรมราชานุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทยรวมไปด้วย กับเรื่องอื่นๆที่เข้ามาเจรจาเจริญพระราชไมตรี เมื่อคณะทูตได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากจะได้ทราบบังคมทูลถึง เรื่องแลกเปลี่ยนทางการพาณิชย์ ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลแห่ง ประเทศอังกฤษแล้ว ก็ได้เสนอขอพระบรมราชานุญาตให้บริษัทอีส เอเซียติก ซึ่งเป็นบริษัทของชาว อังกฤษ ดำเนินธุรกิจรับประกันชีวิตคนไทย และคนประเทศอื่นที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ณ กรุงสยามในฐานะตัวแทนของบริษัทเอควิว เทเบิลประกันภัย แห่งกรุงลอนดอนด้วย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้ดำเนินกิจการได้

ความสำคัญของการประกันชีวิตมีมากขึ้นเป็นลำดับ จนเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ซึ่งมีการประกาศใช้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในประเทศไทย ก็ได้มีการประมวลบทบัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัย ไว้ในลักษณะที่ ๒๐ ด้วยและในปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ได้มีการตราพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอัน กระทบถึงความปลอดภัย หรือผาสุกแห่งสาธารณชน พ.ศ. ๒๔๗๑ ขึ้น เพราะพิจารณาเห็นว่าการ ประกันชีวิตเป็นธุรกิจที่จะต้องดำเนินโดยมีส่วน เกี่ยวพันถึงสาธารณชน ซึ่งต้องกำหนดระเบียบการ ปฏิบัติในการควบคุมธุรกิจให้มีมาตรฐานที่ดี และปลอดภัยพอสมควร ดังนั้นมาตรา ๗ แห่งพระราช บัญญัติดังกล่าว จึงมีข้อความว่า "ห้ามมิให้บุคคลผู้ใดประกอบกิจการประกันภัย ธนาคารออมสิน เครดิตฟองซิเอร์หรือกิจการอื่นอันมีสภาพคล้ายคลึงกันในกรุงสยาม เว้นแต่จะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติ

^๑ เป็นบริษัทผู้รับประกันภัยที่เก่าแก่ที่สุด มีชื่อเต็มว่า "The Society for The Equitable Assurance of Lives and Survivorships" หรือรู้จักกันทั่วไปว่า "Old Equitable" ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๗๘๖ จัดทะเบียนดำเนินธุรกิจเมื่อปี ค.ศ. ๑๗๖๒ รายละเอียดโปรดดู Ibid, p. 395.

แห่งกฎหมายเฉพาะการนั้น และในเวลายังไม่มีกฎหมายเฉพาะการ ห้ามมิให้ เริ่มประกอบกิจการค้าขาย ดังกล่าวในกรุงสยาม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐบาลทางเสนาบดี เจ้าหน้าที่ ภาณได้บังคับแห่งบทบัญญัติแห่งมาตรา ๖ "กิจการค้าขายตามความในมาตรานี้ บรรดาได้เกิดมีอยู่แล้วในพระราชอาณาเขต ในรัชสมัยพระราชบัญญัตินี้ ต้องขอรับอนุญาตภายในกำหนดหนึ่งปี ตั้งแต่วันให้พระราชบัญญัติ เป็นต้นไป" และต่อมาได้มีประกาศว่าด้วยกิจการประกันภัยลงวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ ซึ่งออกโดยอาศัย ความตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัย หรือผาสุกแห่ง สาธารณชน พ.ศ. ๒๔๗๑ ระบุให้กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม เป็นผู้รักษาการ อันเกี่ยวกับการประกันภัย และให้บุคคลใดที่ประกอบกิจการประกันภัยไม่ว่า เพิ่ง เริ่มประกอบกิจการหรือได้ประกอบกิจการอยู่แล้ว ในรัชสมัยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวต้องขอรับอนุญาตในการประกอบกิจการประกันภัย ภายในวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ หลังจากนั้น เป็นต้นมาการประกันชีวิตในประเทศไทยก็ได้ เจริญขึ้นมาตามลำดับ

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ บริษัทประกันชีวิตบริษัทหนึ่ง บริหารงานล้มเหลว จึงประสบการขาดทุน ต้องเลิกกิจการ จากเหตุการณ์นี้ทำให้ประชาชนเกิดความไม่แน่ใจ ในกิจการประกันชีวิต ส่งผลให้ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ จำนวนผู้ถือกรมธรรม์ลดลงไป รัฐบาลจึงจำเป็นต้องหามาตรการควบคุมธุรกิจ ประกันชีวิตให้รัดกุมยิ่งขึ้น จึงได้ตราพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๑๐ ขึ้น ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๐^๑ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ คือ "ขณะนี้ยัง ไม่มีกฎหมายควบคุมการประกันชีวิตโดยเฉพาะการควบคุมกิจการดังกล่าวได้อาศัยเงื่อนไขควบคุมกิจการ ประกันภัย ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัย หรือ ผาสุกแห่งสาธารณชนพุทธศักราช ๒๔๗๑ ซึ่งยังไม่รัดกุมพอ เป็นเหตุให้บริษัทประกันชีวิตมีฐานะการเงิน ไม่มั่นคง ทำให้ผู้เอาประกันชีวิตเสียเปรียบ และไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้อง บัญญัติกฎหมายควบคุมกิจการประกันชีวิตขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อควบคุมบริษัทประกันชีวิตให้ดำเนินการโดย เล็งถึงผลประโยชน์ของผู้เอาประกันชีวิตมิให้ดำเนินการไปในทางที่เสี่ยงภัยและเพื่อส่งเสริมกิจการ ประกันชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นให้ทันกับความต้องการของประชาชน เพราะการประกันชีวิตนอกจาก จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินแก่ผู้เอาประกันชีวิตแล้ว ยังเป็นสถาบันการเงินที่สำคัญ

^๑ ชัยชนะ พยัทธิเชียร, "ประวัติความเป็นมาของการประกันภัย,"
วารสารสำนักงานประกันภัย ๔ (เมษายน มิถุนายน ๒๕๒๒): ๓๕-๓๘.

ในการช่วยพัฒนาการเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย”

ดังนั้น ในปัจจุบันนี้บริษัทผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตจะอยู่ภายใต้การควบคุมตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๑๐ ส่วนที่เกี่ยวกับสัญญาประกันชีวิต จะอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๐ ว่าด้วยประกันภัยซึ่งเป็น เอกเทศสัญญา

๑.๒ ความหมายของสัญญาประกันชีวิต

ก่อนที่จะทราบถึงความหมายของสัญญาประกันชีวิต ควรทราบถึงความหมายของการประกันภัย ก่อน เพื่อให้ยังเกิดความเข้าใจระหว่งการประกันชีวิต กับ การประกันวินาศภัยทั่วๆ ไป ว่าจะมีความหมายกว้างแคบกว่ากันเพียงใด ดังนี้

การประกันภัย เป็นคำรวม หมายถึง การประกันชีวิต (Life Insurance) และการประกันวินาศภัย (General หรือ Non-life Insurance) และอาจให้ความหมายกว้างๆ ได้ว่า "หมายถึงวิธีการเฉลี่ยความเสียหายของบุคคลคนหนึ่งไปให้แก่บุคคลอื่น เพื่อแบ่งเบาภาระความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นนั้นให้หมดไปหรือเบาบางลง" ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๖๑ ได้บัญญัติเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยไว้ว่า "อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะรับค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคต ตั้งได้ระบุนไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย" บทบัญญัติดังกล่าวนี้เป็นบทบัญญัติว่าด้วย การประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย ดังนั้น ถ้าจะทราบความหมายเฉพาะของการประกันชีวิต และการประกันวินาศภัยแล้ว จะต้องไปพิจารณาในมาตรา ๘๖๑ และมาตรา ๘๘๔ ซึ่ง เป็นบทบัญญัติเฉพาะเรื่องต่อไป

การประกันวินาศภัย เมื่ออ่านมาตรา ๘๖๑ ประกอบกับมาตรา ๘๘๔ ซึ่งบัญญัติว่า "อันคำว่า "วินาศภัย" ในหมวดนี้ท่านหมายรวมเอาความเสียหายอย่างใดๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้" แล้วพอจะให้ความหมายได้ว่า การประกันวินาศภัยคือ การประกันภัยความเสียหายอันอาจเกิดขึ้น (ไม่แน่นอน) ในอนาคตตามที่ตกลงกันไว้ และความเสียหายนั้นสามารถประมาณเป็นเงินได้

๑ โป๊ะ จรรย์โกมล, "การพัฒนาธุรกิจประกันชีวิตเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ", เอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๒๔ ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๔-๒๕๒๕, หน้า ๗๑๔

การประกันชีวิต ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยตรงเช่นกัน จึงต้องอ่านมาตรา ๘๖๑ ประกอบกับมาตรา ๘๘๔ ซึ่งบัญญัติว่า "ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง" เมื่ออ่านแล้ว อาจให้ความหมายของการประกันชีวิตไว้ว่า การประกันชีวิต คือการประกันภัยที่บริษัทประกันภัยจะชดใช้เงินให้หนี้ อาศัยเหตุแห่งการเสียชีวิต หรือการมีชีวิตรอดอยู่ ภายในกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้

กฎหมายประกันภัยในต่างประเทศก็ได้ให้ความหมายของการประกันชีวิตไว้เช่นเดียวกับของประเทศไทย ดังเช่นกฎหมายประกันภัยของมลรัฐ New York ได้ให้คำนิยามการประกันชีวิตไว้ว่า หมายถึงการประกันภัยทุกประเภทที่เกี่ยวกับเรื่องชีวิตของบุคคลและรวมถึงการประกันภัยทุกประเภทที่เกี่ยวเนื่องกับการประกันชีวิต^๑ หรือหมายถึง สัญญาซึ่งทำขึ้นเพื่อจ่ายผลประโยชน์ใดๆ เมื่อมีการตายของบุคคลซึ่งได้เอาประกันชีวิตของเขาไว้^๒ ในประเทศอังกฤษ ได้ให้ความหมายของสัญญาประกันชีวิตไว้ว่า เป็นสัญญาซึ่งผู้รับประกันภัยยอมรับเอาสิ่งตอบแทนอันได้แก่เบี้ยประกันภัยจำนวนหนึ่งซึ่งจ่ายให้แก่ผู้รับประกันภัยตลอดชีวิตของบุคคลที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ เพื่อการจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้เมื่อบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย หรือทรงชีพอยู่ตามเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันไว้^๓

๑.๓ ลักษณะเฉพาะของสัญญาประกันชีวิต

๑.๓.๑ สัญญาเสี่ยงโชค (aleatory contract)

^๑ New York Insurance Law, Article 4, section 46(1) ซึ่งบัญญัติว่า "Life Insurance," "meaning every insurance upon the lives of human beings and every insurance appertaining thereto...."

^๒ Robert E. Keeton, Basic Text on Insurance Law, (St. Paul, Minn: West Publishing Co., 1971), p. 13.

^๓ Halsbury's Laws of England, vol. 22: Insurance (London : Butterworth Co. (Publishers) Ltd., 1953), p. 272

สัญญาเสี่ยงโชค หมายความว่าสัญญาซึ่งการชำระหนี้ตามสัญญานั้นจะกระทำก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันไม่แน่นอนเกิดขึ้น (ในอนาคต)^๑

เหตุที่ทำให้สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาเสี่ยงโชค (aleatory contract) นั้น เนื่องจากข้อตกลงในสัญญาประกันภัย มีลักษณะเป็นการเสี่ยงโชค โดยผู้สัญญาทั้งฝ่ายผู้รับประกันภัย และฝ่ายผู้เอาประกันภัยต่างตระหนักดีว่า ฝ่ายหนึ่งอาจได้รับการตอบแทนไม่สมกับการตอบแทนที่เสียไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาส หรือความไม่แน่นอนอันเป็นสาระสำคัญของความเสี่ยงโชค แม้ว่าในธุรกิจการประกันชีวิต ผู้รับประกันภัยอาจมีข้อสันนิษฐานโดยอาศัยทฤษฎีว่าด้วยความน่าจะเป็นไปได้ (theory of probability) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการคำนวณโอกาสว่าเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ครั้งในจำนวนที่ได้กำหนดไว้ทั้งหมด และกฎว่าด้วยจำนวนมาก (law of large number หรือกฎการถัวเฉลี่ย (law of average)) ซึ่งเป็นกฎแห่งความจริงที่ว่าเหตุการณ์ที่ทำการสังเกตมีจำนวนมากเท่าใดโอกาสที่น่าจะเป็นไปได้อย่างมีความถูกต้องมากขึ้นเท่านั้น ^๒ ว่ามูลค่าเบี้ยประกันภัยที่ได้รับมาในตอนเริ่มแรกของข้อตกลงนั้นเท่ากับมูลค่าของผลประโยชน์ที่คาดว่าจะต้องชดใช้คืนตามสัญญา ทำให้การเงินของผู้รับประกันภัยมีความมั่นคง กล่าวคือผู้รับประกันภัยอาจคาดได้ว่าเขาคงไม่ขาดทุนแต่อย่างใดก็ดี ต้องระลึกถึงความจริงที่ปรากฏอยู่ประการหนึ่งว่า ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยอาจจ่ายเงินเบี้ยประกันภัยจำนวนหนึ่งซึ่งอาจเป็นจำนวนเพียงเล็กน้อย โดยผู้รับประกันภัยต้องจ่ายเงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยหลังจากที่ผู้เอาประกันภัยได้จ่ายเบี้ยประกันภัยไปแล้วเพียงงวดเดียว เมื่อภัยที่รับเสี่ยงไว้นั้นได้เกิดขึ้น ^๓

^๑ จิตติ ดิงศรีพิทย, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย (กรุงเทพมหานคร): โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๒๔), หน้า ๘.

^๒ รายนละเอียดยุโรปรดดู ชัยชนะ พัยฉวีเชียร, "ภัยเป็นบ่อเกิดแห่งการสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างไร," วารสารสำนักงานประกัน ๕ (มกราคม มีนาคม ๒๕๒๓) : ๗๔-๗๖

^๓ Dan H. McGill, Legal Aspects of Life Insurance, (Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1959). pp. 19-20.

๑.๓.๒ สัญญาฝ่ายเดียว^๑ (unilateral Contract)

สัญญาแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ สัญญาฝ่ายเดียวกับสัญญาสองฝ่าย (bilateral contract) ถ้าคู่สัญญาต่างให้คำมั่นสัญญาต่อกันโดยทั้ง ๒ ฝ่ายยังมิได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญานั้น สัญญาลักษณะนี้เป็นสัญญาสองฝ่าย แต่ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาแล้วก็ เป็นหน้าที่ตามกฎหมายของอีกฝ่ายหนึ่ง แต่เพียงฝ่ายเดียวที่จะต้องปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา สัญญาลักษณะนี้เป็นสัญญาฝ่ายเดียว

เป็นหลักโดยทั่วไปว่า สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาฝ่ายเดียวนั้นคือ เมื่อผู้เอาประกันภัยได้ชำระเบี้ยประกันภัยแล้วถือว่าได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาแล้ว จึงตกเป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัย แต่เพียงฝ่ายเดียวที่จะต้องปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาต่อไป นั่นคือคำมั่นสัญญาที่จะชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นในอนาคต แต่ถ้าในกรณีที่สัญญาประกันภัยเกิดขึ้นแล้ว แต่ผู้เอาประกันภัยยังมิได้ชำระเบี้ยประกันภัย สัญญาประกันภัยนั้น เป็นสัญญาสองฝ่าย เพราะทั้งสองฝ่ายยังมิได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ได้ให้ไว้ต่อกันเลย

๑.๓.๓ สัญญามีเงื่อนไข (conditional Contract)

ข้อความใดที่กำหนดไว้ในนิติกรรมเป็นข้อบังคับให้นิติกรรมเป็นผล หรือสิ้นผล ต่อเมื่อมีหรือไม่มี เหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นในอนาคตและไม่แน่นอนข้อความ เช่นนั้น เรียกว่าเงื่อนไข^๒

โดยปกติ เงื่อนไขมักจะแทรกอยู่ในสัญญาเพื่อประโยชน์ของผู้ตั้งเงื่อนไขด้วยเหตุนี้ ผู้รับเงื่อนไขจึงมักเป็นผู้เสียเปรียบและเงื่อนไขใดจะเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน หรือเงื่อนไขบังคับหลังขึ้นอยู่กับเจตนาของคู่สัญญา ถ้าเจตนาไม่ชัดเจนศาลมีแนวโน้มที่จะชี้ขาดให้เป็นเงื่อนไขบังคับก่อนเพื่อป้องกันการเสียเปล่า^๓

^๑ โฟธี จรรย์โกมล, "หลักกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย," วารสารสำนักงานประกันภัย ๗ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๒๔) : ๔.

^๒ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์ ๒๕๒๐), หน้า ๒๗๔.

^๓ Dan M. McGill, Legal Aspects of Life Insurance, pp. 21-22.

ข้อสัญญาของผู้รับประกันภัย ในสัญญาประกันชีวิตเต็มไปด้วยเงื่อนไขดัง เช่น เงื่อนไขเกี่ยวกับการจ่ายเบี้ยประกันภัย ซึ่งเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนที่ทำให้สัญญาประกันชีวิตดำเนินต่อไปได้ เงื่อนไขในเรื่องผู้เอาประกันภัยต้องละเว้นการกระทำอิทธิบาทกรรมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจจะหนึ่งหรือสองปี หลังจากได้เกิดสัญญาประกันภัยแล้ว อันเป็นเงื่อนไขบังคับต่อผู้เอาประกันภัยเงื่อนไขอันเป็นข้อยกเว้นของความคุ้มครอง เช่น การตายจากภัยสงครามจะไม่ได้รับความคุ้มครองตามสัญญา เงื่อนไขเกี่ยวกับการแจ้งการมรณะ ซึ่งกำหนดว่า เมื่อเกิดการมรณะของผู้เอาประกันภัย ฝ่ายผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบโดยพลันพร้อมทั้งหลักฐานแสดงการมรณะโดยครบถ้วนถูกต้อง ดังนั้นถ้ายังไม่มีการแสดงหลักฐานการมรณะตามที่กำหนดเป็นเงื่อนไข บริษัทก็ไม่ผูกพันที่จะต้องจ่ายเงินตามสัญญา^๑ เป็นต้น

๑.๓.๔ สัญญาสำเร็จรูป (contract of adhesion)

สัญญาสำเร็จรูป (contract of adhesion) ตามความหมายใน Black Law Dictionary คือแบบสัญญามาตรฐานที่เสนอต่อลูกค้าผู้ซื้อสินค้าหรือบริการมีสาระสำคัญให้ลูกค้าเลือกที่จะทำสัญญาหรือจะปฏิเสธไม่ทำสัญญา โดยไม่เปิดโอกาสให้ลูกค้าได้เจรจาต่อรอง และมีเงื่อนไขว่าลูกค้าไม่อาจได้รับสิ่งของหรือบริการใดๆ ตามที่ต้องการได้ เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับความยินยอมตามสัญญานั้น กล่าวอย่างง่าย ๆ คือสัญญาสำเร็จรูปเป็นสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่มีโอกาสเลือกใช้ถ้อยคำในสัญญาได้ ทั้งนี้โดยเขียนไว้ว่า

Standardized contract form offered to consumers of goods and services on essentially "take it or leave it" basis without affording consumer realistic opportunity to bargain and under such conditions that consumer cannot obtain desired product or services except by acquiescing in form contract. Distictive feature of adhesion contract is that weaker party has no realistic choice as to its terms. ^๒

^๑ โฟล์ จรรยาโกมล, "หลักกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย," วารสารสำนักงานประกันภัย ๗ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๐๕) : ๘.

^๒ Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary, (St. Paul Minn: West Publishing Co., 1979.) p. 38.

โดยทั่วไป สัญญาประกันภัย หรือกรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทประกันภัย เสนอขายในตลาด บริษัทประกันภัย เป็นผู้ร่างขึ้นโดยกำหนดขอบเขตความคุ้มครอง เงื่อนไข ข้อยกเว้น หน้าที่ที่ผู้เอาประกันภัย ต้องปฏิบัติและข้อความอื่นๆ ทั้งหมดไว้สำเร็จรูปแล้ว ผู้จะซื้อประกันภัยเพียงแต่ยอมรับ หรือไม่ยอมรับ สัญญาเท่านั้น มิได้มีส่วนรู้เห็นในการร่างสัญญาประกันภัยนั้นเลย จะขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมใน สัญญาเหล่านั้น เพื่อให้ตรงกับความต้องการของคนแต่ละบุคคลก็ไม่สามารถทำได้แม้ว่าในเกือบทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยจะได้มีกฎหมายกำหนดให้ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ควบคุมการประกอบธุรกิจประกันภัย เป็นผู้ให้ความเห็นชอบกรมธรรม์ประกันภัยก่อนนำออกไปขายและให้มีอำนาจที่จะสั่งบริษัทประกันภัย ให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมข้อความต่างๆ ในกรมธรรม์ประกันภัยได้ก็ตามก็มิได้หมายความว่า ผู้ซื้อ ประกันภัยได้มีส่วนรู้เห็นในการร่างสัญญาประกันภัยนั้น^๑

ในบางกรณีของการทำสัญญาประกันชีวิต ผู้ขอทำสัญญาประกันชีวิต อาจมีข้อต่อรองในการ ทำสัญญาประกันชีวิต โดย เป็นข้อต่อรองซึ่งมีมาก่อนเกิดสัญญา ได้แก่ ปัญหาที่ว่าจะเข้าทำสัญญาหรือไม่ โครงการณ และจำนวน เบี้ยประกันภัยในสัญญาจะกำหนด เท่าไรและบางครั้งอาจมีข้อกำหนดว่าด้วยการ สิ้นสุดของสัญญา ซึ่งโดยปกติแล้วข้อกำหนดนี้ผู้รับประกันภัยจะเป็นผู้ร่างขึ้นมาเอง จะเห็นได้ว่าข้อต่อ รองที่ผู้ขอทำสัญญาประกันชีวิตอาจทำการต่อรองกับผู้รับประกันภัยได้นั้น เป็นข้อต่อรองที่ไม่เกี่ยวกับ เรื่องสิทธิ หน้าที่ และการจำกัดความรับผิดของผู้รับประกันภัย เมื่อมีการทำสัญญาแล้วแต่อย่างใด^๒

๑.๓.๕ สัญญาที่ต้องจ่ายเงินตามที่กำหนดไว้ (contract to pay stated sum)

สัญญาประกันชีวิต ไม่ใช่สัญญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเหมือนกับสัญญาประกันวินาศภัย แต่เป็น สัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง (ผู้รับประกันภัย) ต้องจ่ายเงินจำนวนแน่นอนให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง (ผู้เอา ประกันภัย) เมื่อความตายที่รับประกันภัยไว้ได้เกิดขึ้นทั้งนี้ เนื่องมาจากว่าคุณค่าของชีวิตมนุษย์นั้นไม่มี จำกัด ดังนั้น จึงไม่มีเงินจำนวนใดมากพอที่จะชดเชยการตายที่เกิดขึ้นได้ แม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะมีอายุ ถึงช่วงที่ชีวิตของเขาไม่มีคุณค่าทาง เศรษฐกิจแล้วก็ตาม แต่ผู้รับประกันภัย ก็ยังต้องชดใช้เงินเป็น จำนวนที่แน่นอนตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาประกันชีวิตนั้น^๒

^๑ โฟธี จรรยาโกมล, "หลักกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย," วารสารสำนัก งานประกันภัย ๗ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๒๕) : ๔.

^๒ Dan M. McGill, Legal Aspects of Life Insurance, p. 23.

^๓ Ibid, pp. 23-24.

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๘๔ ซึ่งบัญญัติไว้เช่นกันว่า "ในสัญญาประกันชีวิต นั้น การใช้จำนวนเงินยืมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง" และมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๔/๒๕๑๖ อันเป็นคดีระหว่าง ท้างหุ้นส่วนจำกัดกิจเจริญ ทรานสปอร์ต โจทก์ กับ บริษัท การ์เดียน แอสซัวร์นซ์ จำกัด สาขาในประเทศไทย โดย นายเดวิด แวนเดอร์ ผู้จัดการ จำเลย ซึ่งศาลฎีกาได้ ตัดสินคดีนี้โดยที่ประชุมใหญ่ และได้พิจารณาถึงประเด็นนี้ไว้ด้วยโดยได้มีคำวินิจฉัยไว้ตอนหนึ่งสนับสนุน หลักกฎหมายข้างต้นดังนี้

ปัญหาคงเหลือว่า ในสัญญาเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้น ผู้เอาประกันภัยจะมีสิทธิเรียกร้อง ให้ผู้รับประกันภัยใช้เงินจำนวนที่เอาประกันภัยไว้เต็มตามสัญญาโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงมูลค่า แห่งส่วนได้เสียที่ผู้เอาประกันภัยมีต่อ เจ้าของชีวิต ซึ่งกำหนดเป็นเงื่อนไขการใช้เงินหรือไม่ ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่เห็นว่า ถ้าสัญญาประกันภัยรายพิพาท เป็นสัญญาประกันวินาศภัยแล้ว จำเลยผู้รับประกันภัยย่อมมีสิทธิที่จะพิสูจน์ค่าสินไหมทดแทน เพื่อรับผิดชอบในจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง ตามมาตรา ๘๗๗ ทั้งนี้ เพราะสัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาชดใช้ค่าเสียหายผู้เอาประกันภัย จะค่ากำไรจากสัญญาประกันวินาศภัยหาได้ไม่ แต่ถ้าสัญญาประกันภัยรายพิพาท เป็นสัญญาประกันชีวิต แล้ว บทบัญญัติดังกล่าวหาได้นำมาใช้แก่สัญญาประกันชีวิตไม่ เพราะสัญญาประกันชีวิตมิใช่สัญญา ชดใช้ความเสียหาย...

๑.๔ หลักกฎหมายสำคัญที่ใช้ในสัญญาประกันชีวิต

๑.๔.๑ หลักเกี่ยวกับส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ (principle of insurable interest)

๑. คำจำกัดความของคำว่า "ส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้"

Dan M. McGill ได้ให้คำจำกัดความของส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ ในสัญญาประกันชีวิตไว้ว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่ง เป็นผู้เอาประกันภัย และบุคคลซึ่ง ชีวิตของเขาถูกเอาประกันภัยว่า มีเหตุอันสมควรที่อาจคาดได้ว่าผู้เอาประกันภัยจะได้รับประโยชน์ หากผู้ถูกเอาประกันภัยมีชีวิตอยู่ หรือจะได้รับความเสียหาย หากผู้ถูกเอาประกันภัยตายไป^๑ และ New York Insurance Law ได้ให้คำนิยามของส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ไว้เช่นกัน , โดยยึดถือหลัก เกณฑ์ความสัมพันธ์แนบแน่นทางสายโลหิตและทางกฎหมาย และหลักเกณฑ์ทาง เศรษฐกิจ

^๑ Ibid, p. 53.

ดังที่ได้บัญญัติไว้ดังนี้

Section 146 (2)

2. The terms, "insurable interest," as used in this section, shall mean: (a) In the case of person related closely by blood or by law, a substantial interest engendered by love and affection; and (b) in the case of other person, a lawful and substantial economic interest in having the life, health or bodily safety of the person insured continue, as distinguished from an interest which would arise only by, or would be enhanced in value by, the death, disablement or injury, as the case may be, of the person insured.

๒. ที่มาของ "ส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้"

หลักเกี่ยวกับส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ มีที่มาจากประเทศอังกฤษ คือในศตวรรษที่ ๑๘ ก่อนมีการบัญญัติกฎหมาย เป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับเรื่องส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ กฎหมายจารีตประเพณี (common law) ไม่ห้ามสัญญาการพนัน และในเวลานั้นศาลอังกฤษจะไม่ยอมรับสัญญาการพนันต่อเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า สัญญาการพนันนั้นมีความเกี่ยวพันไปในทางที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยเท่านั้น การประกันชีวิตที่ไม่ได้อาศัยหลักเกี่ยวกับส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ จึงมีลักษณะไม่แตกต่างกับการพนัน และไม่สามารถนำหลักดังกล่าวมาใช้บังคับได้

ด้วยเหตุที่ผู้รับประกันภัยอาจต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนมากตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย หลังจากที่มีผู้เอาประกันภัยได้จ่ายเบี้ยประกันภัยไปเพียงงวดเดียวทำให้มีการเอาประกันชีวิตบุคคลที่สามโดยที่ตนไม่มีความเกี่ยวพันกับบุคคลที่สามเลย จึงอาจเปิดโอกาสให้บุคคลใช้การประกันชีวิตเป็นการค้าหากำไร ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของกฎหมาย และทำให้ผู้ถูกเอาประกันชีวิตได้รับความเสียหาย ดังนั้น ผู้รับประกันภัยจึงได้เรียกร้องให้มีการคุ้มครองพวกเขาจากความเสียหายอันเกิดจากการประกันชีวิตที่มีลักษณะเป็นการพนัน^๑ และในปี ค.ศ. ๑๗๗๔ รัฐสภาของประเทศอังกฤษได้ตราพระราชบัญญัติขึ้นฉบับหนึ่งเพื่อกำจัดความเสียหายจากสัญญาการพนัน ในลักษณะนี้ พระราชบัญญัตินั้นมีชื่อว่า "The Life Assurance Act, 1774."

The Life Assurance Act, 1774 ไม่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อจะห้ามสัญญาการพนัน แต่

^๑ Michael Parkington, MacGillivray & Parkington on Insurance Law, (London: Sweet & Maxwell, 1975), p.5

^๒ Dan M. McGill, Legal Aspects of Life Insurance, p. 20.

บัญญัติขึ้น เพื่อห้ามการพนันที่อาศัย เอกสารในทางการค้าซึ่งมีวัตถุประสงค์ เป็นสัญญาประกันภัย เท่านั้น ^๑
โดยกำหนดให้การประกันชีวิตที่ทำขึ้นโดยไม่มีส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันได้ตกเป็นโมฆะ ^๒

ในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ในศตวรรษที่ ๑๘ จะยังมิได้รับเอาพระราชบัญญัติของอังกฤษ มาเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายอเมริกันก็ตาม แต่ผู้พิพากษาในศาลอเมริกัน ก็ไม่รับรองสัญญาประกันภัย ที่มีลักษณะเป็นการพนัน และกำหนดว่า ในกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ของเขานั้น เรื่องส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ^๓ ดังนั้น การประกันภัย ที่ทำขึ้นโดยไม่มีส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้จะเป็น อันใช้ไม่ได้และตกเป็นโมฆะ จนกระทั่ง ในศตวรรษที่ ๑๙ มลรัฐต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาเริ่มมีการออกพระราชบัญญัติ และให้คำนิยามของ ส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ ^๔ เช่น มลรัฐ New York มีกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัย คือ New York Insurance Law เมื่อปี ๑๘๓๙ และได้ให้คำนิยาม เรื่องส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ ในการประกันชีวิตไว้ในมาตรา ๑๔๖ (๒) ซึ่งได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว มลรัฐ California มีกฎหมายประกันภัยในปี ๑๘๕๕ กำหนดเรื่องส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ไว้ หลายหมวด และกฎหมายประกันภัยของมลรัฐ Texas ได้กำหนดเรื่องส่วนได้เสียในการประกันชีวิตเป็นครั้งแรกในปี ๑๘๕๓ อย่างไรก็ตาม เรื่องส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นโดยปกติได้ยึดถือทฤษฎีนี้จากคำวินิจฉัยของศาลในสหรัฐอเมริกา แม้ว่าจุดกำเนิดในเรื่องนี้จะมาจากพระราชบัญญัติของอังกฤษก็ตาม ^๕

^๑ Michael Parkington, MacGillivray & Parkington on Insurance Law, p. 10.

^๒ The Life Assurance Act, 1774 ได้ประกาศไว้ว่า
That, from and after the passing of this Act, no insurance shall be made by any person or persons, bodies politic or corporate, on the life or lives of any person or persons, or on any other event or events whatsoever, wherein the person or persons for whose use, benefit, or on whose account such policy or policies shall be made, shall have no interest, or by way of gaming or wagering; and that every assurance contrary to the true intent and meaning hereof shall be null and void to all intents and purposes whatsoever.

^๓ Michael Parkington, MacGillivray & Parkington on Insurance Law, p. 34.

^๔ Ibid.

^๕ Robert E. Keeton, Basic Text on Insurance Law, p. 97.

สำหรับประเทศไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงผลของการมีหรือไม่มีส่วน
 ได้เสียในหมวด ๑ บทเบ็ดเสร็จทั่วไปมาตรา ๘๖๓^๑ จึงต้องนำไปใช้กับการประกันชีวิตด้วย แต่ไม่
 ได้บัญญัติคำนิยามของคำว่า ส่วนได้เสียไว้ว่าเป็นอย่างไร และในมาตราอื่นๆ คือมาตรา ๘๖๗ (๓),
 ๘๗๓, ๘๗๔ และ ๘๘๔ ที่กฎหมายใช้คำว่า "มูลประกันภัย" (insurable interest) นั้น ก็
 หมายถึงส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้^๒ ตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้นเอง การที่ประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติถึงผลที่ผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้
 แสดงให้เห็นได้ว่า กฎหมายไทยในเรื่องประกันภัยได้ยอมรับหลักเกี่ยวกับส่วนได้เสียอันอาจเอา
 ประกันภัยได้เช่นกัน แม้ว่าจะมิได้ให้คำจำกัดความไว้ก็ตาม ทั้งนี้ เพราะหลักนี้เป็นที่ยอมรับกันโดย
 ทั่วไปแล้วว่า กำหนดขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการส่งเสริมให้มีการพนันขึ้นต่อ และเพื่อป้องกันการทำลาย
 ล้างชีวิตอันเนื่องมาจากผลประโยชน์ที่อาจจะได้จากสัญญาประกันชีวิต

๑.๔.๒ หลักเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยิ่งของคู่สัญญา (principle of the
 utmost good faith)

การทำสัญญาทั่วไป คู่สัญญาแต่ละฝ่ายต่างมีสิทธิที่จะต่อรองในการตกลงให้เกิดผลดีที่สุดแก่ตน
 แม้จะต้องห้ามมิให้กล่าวเท็จก็ไม่จำเป็นต้องชี้ช่องให้ผู้กรณีกฝ่ายหนึ่งเห็นข้อเสียเปรียบ เป็นหน้าที่
 ของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายที่จะต้องสืบสวนใคร่ครวญส่วนได้เสียของตนเอาเอง เหตุเช่นนี้จะเป็นธรรม
 ก็ต่อเมื่อคู่สัญญามีโอกาสเท่าเทียมกันในอันที่จะได้รู้ถึงรายละเอียดต่างๆ ในเรื่องที่จะทำสัญญานั้น^๓
 สัญญาประกันชีวิตมีลักษณะ เป็นสัญญาเสี่ยงโชคดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ ๑.๓ ข้อเท็จจริงที่ใช้ในการ
 คำนวณโอกาสของการเสี่ยงภัยที่ไม่แน่นอนเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้ของผู้เอาประกันภัย เท่านั้น
 เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการทำสัญญา ผู้รับประกันภัย จึงควรจะได้รู้ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับ
 ผู้เอาประกันภัย เพื่อนำมาเป็นข้อพิจารณาในการรับประกันชีวิตและเพื่อมิให้การพิจารณาประกันชีวิต

^๑ มาตรา ๘๖๓ บัญญัติว่า "อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียใน
 เหตุที่ประกันภัยไว้นั้นไซ้ ท่านว่ายอมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด".

^๒ จิตติ ดิงศรีหิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า ๑๔-๑๖.

^๓ จิตติ ดิงศรีหิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า ๓๑.

ผิดพลาด ข้อเท็จจริงที่ผู้รับประกันจะได้อำนาจในระหว่างใจจริงตกลงนี้ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง^๑ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาที่ต้องการความสุจริต หรือความไว้วางใจระหว่างกัน เป็นอย่างยิ่ง (contract of the most good faith หรือ CONTRACT UBERRIMAE FIDEI) ซึ่งมีคำพิพากษาริณีจันยรับรองไว้^๑ ในคดีของ London Assurance v. Mansel^๒ ซึ่ง Jessel, M.R. ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า "ปัญหาแรกที่ต้องริณีจันย คือ หลักเกณฑ์อะไรซึ่งศาลใช้ให้เป็นไปตามสัญญาประกันภัย หากพิจารณาในหลักเกณฑ์ต่างๆ ไปแล้วข้าพเจ้าไม่ได้กำหนดกฎหมาย โดยทำให้เกิดความแตกต่างในเนื้อหาสาระระหว่างสัญญาประกันภัยสัญญาหนึ่งและสัญญาอื่นๆ ไม่ว่าจะ เป็นสัญญาประกันชีวิตหรือสัญญาประกันอัคคีภัย หรือสัญญาประกันภัยทางทะเล ข้าพเจ้านำหลักเรื่องความ ซื่อสัตย์สุจริตอย่างยั้งนี้ เป็นหลักเกณฑ์ที่ทุกคดีต้องมี . . . "

ในคดี Brownlie v. Campbell^๓ Lord Blackburn กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า "ในกรมธรรม์ประกันภัย ไม่ว่าจะเป็นการประกันภัยทางทะเลหรือการประกันชีวิตก็ตาม ต้องเข้าใจว่า เป็นสัญญาที่อาศัยความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยั้ง (uberrimae fidei)..."

^๑ E.R. Hardy Ivamy, General Principles of Insurance Law, (London): Butterworth, 1979), p. 107.

^๒ ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) เช่นประเทศอังกฤษ บ่อเกิดของกฎหมายเกิดได้จากสองทางคือ โดยการบัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายผ่านทางรัฐสภา และโดย คำพิพากษาของศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ในประเทศ สหรัฐอเมริกา นั้นเกิดขึ้นจากคำริณีจันยของศาลทางหนึ่ง และอีกทางหนึ่งโดยการนำกฎหมายของ ประเทศอังกฤษที่ไม่ขัดกับความสงบเรียบร้อยมาปรับใช้.

^๓ (1879), 11 Ch.D. 363, p. 367.

^๔ (1880), 5 App. Cas. 925, p. 954.

ผู้พิพากษาชาวอเมริกัน Scrutton L.J. ได้กล่าวถึงเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยิ่ง โดยสรุปไว้ในคดี ๒ คดี คือ คดี Greenhill v. Federal Insurance Co., Ltd.^๑

ว่า ปัจจุบันการประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องอาศัยความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยิ่ง และเป็นประเด็นสำคัญในการพาณิชย์ เพราะว่า ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในการทำสัญญา และในคดี Rozsnes v. Bowen^๒ ว่าเป็นเวลาหลายศตวรรษในประเทศอังกฤษที่กฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นการประกันภัยทางทะเล การประกันอัคคีภัย การประกันชีวิต การประกันภัยความเชื่อถือ และการประกันภัยทุกประเภท กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยเปิดเผยข้อความจริงที่ตนทราบต่อผู้รับประกันภัย นั้น แสดงได้ว่าสัญญาประกันภัยต่างๆ เหล่านั้น เป็นสัญญาที่อาศัยความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยิ่ง

จะเห็นได้ว่า หลักเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยิ่ง นั้นเป็นหลักสำคัญและจำเป็นต้องมีในสัญญาประกันชีวิต เพราะเป็นหลักที่สนับสนุนให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญา โดยทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในการทำสัญญา ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้ยอมรับหลักนี้โดยการบัญญัติไว้ใน มาตรา ๘๖๕ วรรค ๑^๓ ทั้งที่ในมาตรา ๑๒๔ ก็ได้บัญญัติให้คู่สัญญาเปิดเผยข้อความจริงในการทำสัญญาไว้แล้ว แต่ก็ยังนำมาบัญญัติเน้นไว้โดยเฉพาะในเรื่องประกันภัยอีกด้วยและคำพิพากษาของศาลไทย ก็ได้วินิจฉัยเป็นแนวเดียวกันตลอดมา เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๔/๒๕๐๕ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔๔/๒๕๑๕ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๑๔/๒๕๑๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระนิติการณ์ประสม ได้หมายเหตุไว้ตอนหนึ่งในท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๖๐/๒๕๓๗ เพื่ออธิบายและยืนยันหลักนี้ว่า

สัญญาประกันชีวิตนับอยู่ในสัญญาจำพวกที่ต้องมีความสุจริตต่อกันอย่างยิ่ง (uberrimae fidei) ในการที่ผู้รับประกันภัย เข้าทำสัญญาจะจ่ายเงินให้โดยอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของบุคคลใด นั้นฐานะอนามัยและสุขภาพของบุคคลนั้นย่อมเป็นสาระสำคัญอย่างยิ่ง ถ้ามีโรคประจำตัวอยู่นับวันจะตายเร็วกว่าธรรมดา ผู้รับประกันภัยจะต้องเรียกเอาเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นกว่าปกติ เพราะเป็นการเสี่ยงภัยที่จะต้องจ่ายเงินให้เป็นแน่นอนและเร็ววันด้วยและบางทีอาจถึงแก่ไม่ยอมทำสัญญาด้วยเลยก็ได้ โดยที่ถ้าผู้รับทำสัญญาด้วยได้รับ เบี้ยประกันภัยเพียง เดือนหนึ่งหรือสอง เดือนก็ตายลง ผู้รับประกันภัยต้องจ่ายเงินให้มากกว่าเบี้ยประกันภัยที่รับมาก็คงไม่ประสงค์ที่จะทำสัญญาด้วยเป็นแน่ การรับทำสัญญาจึงอาศัยความหวังที่ว่าบุคคลที่ถูกกำหนดคือเอาความทรงชีพ

^๑ (1927), 1 K.B. 65, p. 76.

^๒ (1928), 32 Ll.L.Rep. 93, p. 102.

^๓ ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๖๕.

หรือมรณะจะมีชีวิตอยู่ใช้ เบียดประกันภัยไปนานพอที่จะเป็นจำนวนเท่าเทียมกับเงินที่ผู้รับประกันภัย จะต้องชดใช้ให้ เมื่อ เขาตายลง ด้วยเหตุนี้ผู้รับประกันภัยจึงต้องการรู้รายละเอียดทั้งหลาย เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของบุคคลนั้นและเมื่อเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของบุคคลใด ก็ไม่เห็นมีใคร จะรู้ได้ดีกว่าเจ้าของตัวของเขาเอง แม้แพทย์ของบริษัทรับประกันภัยสมัยนี้จะมีความรู้สอดส่องเห็น ได้มากโรค บางชนิดก็ไม่สามารถหยั่งรู้ได้ มาตรา ๘๖๕ จึงกำหนดเป็นหน้าที่ให้จำต้องเปิดเผย ข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญในการเข้าทำสัญญารับประกันชีวิตกันนั้น บทบัญญัติ มาตรา ๘๖๔ แท้จริงก็ดำเนินการหลักทั่วไปในมาตรา ๑๒๔ นั้นเอง แต่นำมาบัญญัติไว้เป็นพิเศษสำหรับสัญญา ประกันภัย ถ้าฝ่าฝืนก็ทำให้สัญญาประกันภัยเป็นโมฆะ . . .

ในบทนี้ได้กล่าวถึงหลักในการรับประกันภัยที่ใช้กับการประกันชีวิตทั้ง ๒ หลักข้างต้น เฉพาะ เพื่อให้เข้าใจว่า เหตุใดสัญญาประกันชีวิตจึงต้องอาศัยหลักทั้ง ๒ ดังกล่าวแล้วเท่านั้น ส่วนรายละเอียด และผลของการที่สัญญาประกันชีวิตได้ทำขึ้นโดยมิได้อาศัยหลักทั้ง ๒ นั้น จะได้กล่าวในบทต่อไป

๑.๕ ประโยชน์ของการประกันชีวิต

ด้วยความตายเป็นสิ่งที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะ เป็นกฎแห่งธรรมชาติและแม้ว่าการทำ ประกันชีวิตจะไม่อาจป้องกันให้เกิดความตายได้ก็ตาม แต่ธุรกิจการประกันชีวิตก็ได้ดำเนินการ ดัดต่อกันมานานในนานอารยประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศต่างก็ค้นคว้าหาวิธีการ เพื่อที่จะผลักดันให้ธุรกิจ การประกันชีวิตแผ่ขยายออกไปมากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านผู้รับประกันภัยที่หาวิธีการมุ่งใจให้ประชาชนทำ ประกันชีวิตกันมากขึ้น และทางด้านรัฐซึ่งหามาตรการในการควบคุมผู้รับประกันภัยมิให้ดำเนินการใด อันอาจเป็นที่เสียหายต่อธุรกิจการประกันชีวิตและคุ้มครองผู้เอาประกันภัยแสดงว่า การประกันชีวิต มีประโยชน์อย่างสำคัญยิ่งต่อผู้เอาประกันภัยเองและต่อประเทศ ซึ่งจะได้กล่าวถึงประโยชน์ของการ ประกันชีวิตในด้านต่างๆ ดังนี้

๑.๕.๑ ประโยชน์ในด้านธุรกิจ ^๑ เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยในกรณีที่เป็น เจ้าของธุรกิจเอง หรือในกรณีที่พนักงานของผู้ประกอบธุรกิจนั้นถึงแก่ความตายหรือทุพพลภาพ ซึ่งอาจแยกได้เป็น ๓ ประการคือ

๑. เพื่อคุ้มครองบุคคลสำคัญของธุรกิจ (key man protection)

การดำเนินการใดๆ ก็ตาม ย่อมมีบุคคลสำคัญที่จะนำความสำเร็จมาสู่ธุรกิจนั้นในด้านใดด้านหนึ่งหรือ

^๑ โฟธี จรรยาโกมล, "การพัฒนาธุรกิจประกันชีวิตเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ," เอกสาร วิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๒๔ ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๔-๒๕๒๕, หน้า ๗-๘.

หลายด้าน เช่น ผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านบริหาร ด้านการตลาด หรือวิศวกรผู้ชำนาญในการควบคุมเครื่องจักร เป็นต้น หากธุรกิจนั้นสูญเสียบุคคลสำคัญ เหล่านี้ไปไม่ว่าจะโดยการเสียชีวิตหรือพหุผลภาพก็ตาม ย่อมกระทบกระเทือนต่อรายได้และการดำเนินธุรกิจต่อไป ดังนั้นบุคคลสำคัญเหล่านี้จึงอาจเอาประกันชีวิตได้ โดยให้ธุรกิจนั้นเป็นผู้เอาประกันภัย และเป็นผู้รับประโยชน์

๒. เพื่อความต่อเนื่องของธุรกิจ (business continuation)

การประกอบธุรกิจไม่ว่าเป็นห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทจำกัดที่เป็นธุรกิจในครอบครัว ให้เจริญรุ่งเรืองได้นั้นย่อมต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความสามารถ ในการประกอบกิจการนั้นหากหุ้นส่วนในกิจการดังกล่าวมีทายาทหลายคนและมีเพียงคนเดียวที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหารงานต่อไปได้ ประกอบกับทรัพย์สินต่างๆ ของผู้ประกอบธุรกิจมักจะไม่มีอยู่ในรูปของเงินสดแต่จะอยู่ในรูปของทรัพย์สินอื่นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนั้น เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจถึงแก่กรรมลง ทายาททุกคนและภริยาย่อมมีส่วนในกองมรดก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ในกรณีเช่นนี้ อาจเป็นเหตุให้ธุรกิจดังกล่าวหยุดชะงักไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ เพราะต้องแบ่งทรัพย์สินของเจ้ามรดกให้แก่ทายาทและภริยาของเจ้ามรดกตามกฎหมาย ในปัญหาดังกล่าว ผู้ประกอบกิจการ อาจเอาประกันชีวิตตนเอง และให้ทายาทที่ไม่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินกิจการต่อไป และภริยาเป็นผู้รับประโยชน์ เพื่อให้ทายาทผู้มีความรู้ ความสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นเมื่อผู้ประกอบกิจการถึงแก่กรรมลง ทายาทและภริยาก็จะได้มีส่วนในทรัพย์สินตามที่ได้จัดสรรไว้ ธุรกิจดังกล่าวจะดำเนินต่อเนื่องไปได้โดยผู้มีความรู้ความสามารถ

๓. เพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้ - ลูกหนี้ (creditor - debtor protection)

ในการให้กู้ยืมเงิน เจ้าหนี้อ่อนคำถึงถึงการจะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ด้วยวิธีการที่ง่าย รวดเร็ว และไม่สิ้นเปลืองดังนั้น การประกันชีวิตของลูกหนี้โดยยกผลประโยชน์ตามสัญญาให้แก่เจ้าหนี้ เมื่อลูกหนี้ถึงแก่ชีวิตหรือพหุผลภาพ ทายาทไม่สามารถประกอบอาชีพหารายได้มาชดใช้หนี้ได้ จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นไปตามความต้องการของเจ้าหนี้ ซึ่งการประกันชีวิตประเภทนี้โดยทั่วไปจะกำหนดจำนวนเงินเอาประกันภัย เท่ากับจำนวนหนี้รวมทั้งดอกเบี้ย ถ้าจำนวนหนี้ลดลงเนื่องจากการผ่อนชำระจำนวนเงินเอาประกันภัยจะลดลงด้วยเช่นกัน ถ้าจำนวนเงินเอาประกันภัยได้กำหนดเป็นจำนวนตายตัว ก็จะมีเงื่อนไขในสัญญาให้เจ้าหนี้ที่ได้รับชำระเพียงเท่าจำนวนที่เป็นหนี้สินอยู่ ส่วนที่เหลือจะตกเป็นของผู้รับประโยชน์ตามกฎหมายประกันภัยหรือแก่กองมรดก การเอาประกันชีวิตประเภทนี้จะทำให้

เจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนทันที และเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งทำให้ลูกหนี้สามารถจะหาแหล่งเงินกู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น

๑.๔.๒ ประโยชน์ในด้านชีวิตและสังคม ° เป็นการให้ความคุ้มครองในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. การออมทรัพย์ที่บังเกิดผลแน่นอน ทั้งนี้เพราะการประกันชีวิตนั้น ผู้เอาประกันภัยต้องชำระ เบี้ยประกันภัยตาม เวลาที่ได้กำหนดไว้เพื่อสิทธิในจำนวนเงินเอาประกันภัยหรือจำนวนเงินที่เขาปรารถนาในอนาคต หากเขาไม่ชำระ เบี้ยประกันภัยเมื่อใดสิทธิตามสัญญาประกันชีวิตของเขาย่อมหมดสิ้นลง ดังนั้นการออมทรัพย์ที่เกิดจากการประกันชีวิตจึง เป็นผลมาจากวิธีการเก็บ เบี้ยประกันภัย ซึ่ง เป็นการผูกมัดผู้เอาประกันภัยให้ทำการสะสม เงินอย่างจริงจังในทางออม

๒. การให้ความคุ้มครองต่อผู้เอาประกันภรรยา รัชชราเป็นวันที่กำลัง ภายอ่อนแอลงจนไม่สามารถประกอบการทำงานให้ติดังเดิมได้ หรือไม่อาจประกอบกิจการหารายได้ได้อีกต่อไป อีกทั้งความจำก็เริ่มเสื่อมและเฉื่อยชาลง แต่ตราบใจที่มนุษย์ยังไม่ถึงแก่กรรมตราบนั้น มนุษย์ยังคงต้องการปัจจัยเพื่อการอยู่รอดของชีวิต การที่จะมอบภาระให้บุตรหลานเป็นผู้เลี้ยงดูตนตลอดไปจนกว่าจะถึงแก่กรรมนั้นย่อมไม่สะดวกแก่บุตรหลาน เพราะ เขายังมีภาระต้องเลี้ยงดูครอบครัวของเขา ประกอบกับในปัจจุบันค่าครองชีพสูงกว่าในสมัยก่อนมาก ซึ่งอาจ เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้บุตรหลานไม่อาจเลี้ยงดูตนได้ ดังนั้นทุกคนควรเตรียมพร้อมเพื่อรับสถานการณ์แห่งความชราที่จะทำให้สามารถเลี้ยงดูตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยบุตรหลานต่อไป ด้วยการ เริ่ม เก็บออม เสียตั้งแต่วันหนุ่มสาว โดยการประกันชีวิต

๓. การให้ความคุ้มครองต่อบุคคลผู้อยู่ในความอุปการะแห่งตน ซึ่งได้แก่ บุตรและคู่สมรส โดยการประกันชีวิตจะสามารถคุ้มครองให้บุตรสามารถมีทุนในการศึกษาต่อ และช่วยให้คู่สมรสของผู้เอาประกันภัยต้องอุปการะในหนี้สินไม่ต้องเดือดร้อนต่อภาระที่เจ้าหน้าที่ทวงถามและเร่งรัดหนี้สินที่ร่วมกันก่อให้เกิดขึ้น โดยผู้เอาประกันภัยอาจตกลงกับผู้รับประกันภัยให้จ่ายเงินเอาประกันชีวิตแก่บุคคลที่อยู่ในความอุปการะแห่งตนเป็นรายเดือนก็ได้ หรือจะตกลงกันให้มีการจ่ายเป็นเงินก้อนจำนวนหนึ่ง เพื่อใช้จ่ายในการชำระหนี้ของผู้ตายจำนวนหนึ่งส่วนที่เหลือให้จ่ายเป็นรายเดือนก็ได้

° พิสิทธิ์ สุชะวณิช, การประกันชีวิตเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว การพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๓๕ - ๓๖.

๔. การประกันชีวิตเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้ดีขึ้น เนื่องจากการประกันชีวิตที่แพร่หลายทำให้เกิดความสนใจในการออมเป็นการเสริมสร้างมาตรฐานสุขภาพ ออมทรัพย์ของประชาชนในสังคมให้สูงขึ้น

๑.๔.๓ ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจของประเทศ การประกันชีวิตที่มีการดำเนินงานอย่างถูกต้อง สุจริต ยุติธรรม ประกอบกับความมีจริยธรรมและมโนธรรมของผู้ที่ดำเนินงานธุรกิจทางด้านนี้ มีเป้าหมายคล่องจงเป็นอย่างเดียวกับเป้าหมายส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ^๑ เพราะในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยทั่วไปนั้น มักจะต้องพิจารณาถึงทุนทรัพย์ที่จำเป็นต้องใช้ไปในการเสริมสร้างการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจในภาคกิจกรรมต่างๆ ด้วยไม่ว่าจะเป็นภาคเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมที่มาจากทุนทรัพย์เหล่านี้ มิได้หลายทางด้วยกัน และทางหนึ่งคือมาจากอัตราการออมของประชาชนหากประชาชนมีอัตราในการออมทรัพย์สูงก็เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้มีที่มาของทุนทรัพย์ เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศได้มากขึ้นทางหนึ่ง ในกรณีเช่นนี้ถือได้ว่า การประกันชีวิตเป็นลักษณะหนึ่งของการออมทรัพย์ แต่มีคุณสมบัติที่สำคัญที่แตกต่างไปจากการออมทรัพย์ประเภทอื่นๆ ในเรื่องเงื่อนไขของระยะเวลา เพราะการประกันชีวิตเป็นการออมทรัพย์ที่ทอดระยะเวลาได้นานกว่า จึงสามารถก่อให้เกิดทุนทรัพย์ที่จะต้องนำไปในการพัฒนาประเทศที่มีเงื่อนไขของเวลาที่นานกว่า เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก และต้องใช้ระยะเวลานานในการคืนทุน เงินออมที่มาจากประกันชีวิตจึงเป็นปัจจัยสำหรับการดำเนินงานทางด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าเงินออมประเภทอื่นๆ^๒

ในปัจจุบัน มีบริษัทที่ประกอบธุรกิจประกันชีวิตจำนวน ๑๒ บริษัท เป็นบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย ๑๐ บริษัท และเป็นสาขาบริษัทต่างประเทศ ๒ บริษัท นอกจากนี้ยังมีบริษัทที่รับประกันภัยต่ออีก ๑ บริษัท ซึ่งได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจในการรับประกันภัยต่อทั้งทางด้านประกันชีวิตและประกันวินาศภัย ธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทยได้เติบโตอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ปี ๒๕๑๐ เป็นต้นมา มีอัตราเพิ่มของสินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๒๐-๒๕ และในระหว่างปี ๒๕๑๖-๒๕๒๕ จำนวนกรมธรรม์ประกันชีวิตเพิ่มจาก ๐.๓๖ ล้านกรมธรรม์ เป็น ๑.๗ ล้านกรมธรรม์ จำนวนเงินประกันชีวิต

^๑ ธวัช วิชัยดิษฐ์, "การพัฒนาเศรษฐกิจกับการประกันชีวิต: ข้อสังเกตเบื้องต้นบางประการ," วารสารสำนักงานประกันภัย ๗ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๒๕) : ๔-๘

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

เพิ่มจาก ๘,๒๑๒ ล้านบาทในปี ๒๕๑๖ เป็น ๖๕,๒๐๔ ล้านบาทในปี ๒๕๒๕ เมื่อเปรียบเทียบจำนวนประชากรที่เอาประกันชีวิตต่อจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศแล้ว ปรากฏว่า มีผู้เอาประกันชีวิตเพียง ๓.๔๙% ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งอัตราดังกล่าวนี้ยังเป็นอัตราที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม อัตราดังกล่าวก็เพิ่มสูงขึ้นทุกๆ ปี แสดงให้เห็นว่าประชาชนได้เล็งเห็นประโยชน์และความสำคัญของการประกันชีวิตมากขึ้น ตลอดปี ๒๕๒๕ บริษัทประกันชีวิตได้รับเบี้ยประกันชีวิตรวมทั้งสิ้นประมาณ ๔,๐๑๔ ล้านบาท และมีรายได้จากการลงทุนประมาณ ๔๖๔ ล้านบาท แต่ได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนและจ่ายเงินตามกรมธรรม์ประกันชีวิต รวมทั้งสิ้นประมาณ ๔๐๑ ล้านบาท โดยจ่ายเป็นค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากภรรยาหรือละ ๕๒.๐๗ และประมาณร้อยละ ๓๑.๗๑ เป็นเงินที่จ่ายเนื่องจากสัญญาครบกำหนด ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๕ บริษัทประกันชีวิตมีทรัพย์สินรวมทั้งสิ้นจำนวน ๔,๔๘๗ ล้านบาท เป็นสินทรัพย์ลงทุนประมาณ ๔,๖๐๑ ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ ๘๖.๕๔ ของสินทรัพย์รวม อัตราเพิ่มของสินทรัพย์รวมของบริษัทประกันชีวิตโดยเฉลี่ยในปี ๒๕๒๑ ถึง ๒๕๒๕ เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ ๒๓-๒๔ ต่อปี^๑ และในปี ๒๕๒๖ นับแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนมิถุนายน บริษัทประกันชีวิตมีเบี้ยประกันชีวิตรับ (ประเภทสามัญ) ถึง ๑,๓๒๔,๖๔๔,๐๐๐ บาท โดยมีผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิต ๒๑,๖๑๐ ราย มีจำนวนเงินเอาประกันภัย ๓,๔๔๔,๔๘๗,๐๐๐ บาท และบริษัทประกันชีวิตมีเงินสำรองถึง ๔,๐๔๔,๐๔๔,๐๐๐บาท^๒ ซึ่งเงินทุนจำนวนมหาศาลนี้จะได้นำไปพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง

^๑ พรเพ็ญ เหลืองวิวัฒน์, "ธุรกิจประกันชีวิตกับการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย," วารสารสำนักงานประกันภัย ๘ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๒๖) : ๖๗.

^๒ พาณิชย์, กระทรวง. สำนักงานประกันภัย, กองประกันชีวิตและกองวิชาการและสถิติ.